

A photograph showing two young women in an urban setting. On the left, a young woman with blonde hair and glasses is seated in a black motorized wheelchair. She is wearing a light pink fuzzy jacket over a blue and white plaid shirt and blue jeans. She is looking towards the right. On the right, another young woman with long brown hair is walking past her. She is wearing a blue denim jacket over a red, white, and blue plaid shirt and light-colored pants. She is carrying several books under her arm and looking down. They are standing on a sidewalk in front of a modern building with large glass windows. The reflection of the woman in the wheelchair is visible in the glass. The text 'CRPD, rett til utdanning og nye samarbeidsplikter for barnehage og skole' is overlaid on the right side of the image in white, bold, sans-serif font.

CRPD, rett til utdanning og nye samarbeidsplikter for barnehage og skole

Foto: GettyImages

Ledersamling for skoleiere og barnehagemyndighet i Innlandet, 30.08.23

seniorrådgiver/jurist Lynn Kristin Wandaas
Statsforvalteren i Oslo og Viken

Hva er CRPD?

Convention on the Rights of Persons with Disabilities

Konvensjon om
rettighetene til
mennesker med
nedsatt funksjonsevne

Konvensjonsrettighetene og Norge

- **Rettscharmoni mellom CRPD og norsk rett**
 - Prop.106 S (2011-2012) Samtykke til ratifikasjon av FN-konvensjonen av 13. desember 2006
- CRPD er gjennomført ved tilpasning av norske regler til rettighetene
- Grl. § 92: Statens myndigheter er forpliktet til å sikre menneskerettighetene
- Presumpsjonsprinsippet

➤ **Kommunene må se hen til CRPD**

CRPD handler om menneskerettigheter og **likeverd**

CRPD artikkel 1 - **Formål:**

- Fremme, verne om og **sikre full og likeverdig rett** til å nyte **alle menneskerettigheter og grunnleggende friheter**, og å fremme respekten for deres iboende **verdighet**

Hvem omfattes av rettighetene i CRPD?

CRPD artikkel 1 -

Nedsatt funksjonsevne:

Langvarig fysisk, mental, intellektuell eller sensorisk funksjonsnedsettelse, **som i møte med ulike barrierer** kan hindre dem helt eller delvis i å delta fullt ut i samfunnet.

= Relasjonell forståelse

Nedsatt funksjonsevne og behovet for tilrettelegging er ikke alltid synlig

- Nedsatt bevegelses, syns- eller hørselsfunksjon, nedsatt kognitiv eller intellektuell funksjon
- Ulike funksjonsnedsettelse pga. allergi, hjerte eller lungesykdommer
- **Psykiske lidelse** – som depresjon eller bipolare lidelser
- **Rusavhengighet, overvekt, utseendemessige forhold** som har ført til at funksjonsevnen har blitt nedsatt. - Trenger ikke å være forårsaket av en underliggende funksjonsnedsettelse

- Det er **ikke krav til varighet eller alvorlighet**, men avgrenses mot forbigående eller bagatellmessige forhold.

- **Årsaken** til funksjonsnedsettelsen er uten

Forbud mot diskriminering og rett til rimelig tilrettelegging

Artikkel 2 -

Rimelig tilrettelegging:

- Nødvendig og hensiktsmessig endring og justering, for å få like muligheter som andre
- Avgjøres i hvert enkelt tilfelle
- Begrensning:
uforholdsmessig eller
utilbørlig byrde

Statenes forpliktelser

Artikkel 4:

Generelle forpliktelser

Partene **skal sikre** og å **fremme** full gjennomføring av alle menneskerettigheter og grunnleggende friheter for personer med funksjonsnedsettelse

- Uten diskriminering og på
 - Systemnivå
 - Individnivå
 - Opplæring

CRPD artikkel 24 Utdanning

Statsforvalteren i Oslo og Viken

CRPD artikkel 24, paragraf 1:

«Partene erkjenner at mennesker med nedsatt funksjonsevne har **rett til utdanning**. Med sikte på å virkeliggjøre denne rettigheten **uten diskriminering**, og på basis av **like muligheter**, skal partene **sikre et inkluderende utdanningssystem** på alle nivåer, samt livslang læring, som tar sikte på:...»

(Mine uthevinger.)

Kjernen i retten til utdanning:

Barn og unge med funksjonsnedsettelse har lik **rett til utdanning** som andre barn og unge

- **uten diskriminering,**
- på basis av **like muligheter**
- i et **inkluderende utdanningssystem**

- Alle barn skal få utviklet seg fullt ut, slik at de kan **delta i samfunnet og i arbeidslivet**

Hvordan oppfylle retten til utdanning for barn og unge med en nedsatt funksjonsevne?

- ✓ **Like muligheter**
- ✓ **Vern mot diskriminering**
 - Internasjonalt rettsprinsipp og i CRPD artikkel 5

Hva kan innebære **diskriminering** i barnehage og i skole?

- Likestillings- og diskrimineringsloven:
 - **Direkte diskriminering**, § 6 fjerde ledd jf. § 7
 - **Indirekte diskriminering** - § 6 fjerde ledd jf. § 8
 - **Rett til egnet individuell tilrettelegging** av kommunalt barnehagetilbud og for elever - § 20 første ledd og § 21

- Diskriminering i barnehage og skole, fører til diskriminering i arbeidslivet

Forts. Hvordan oppfylle retten til utdanning for de som har en nedsatt funksjonsevne?

✓ Et inkluderende utdanningssystem

- **Tilgang:** Lik tilgang til ordinær skole
- **Innhold:** Inkluderende utdanning av høy kvalitet
- **I lokalsamfunnet**

Inkluderingens to forutsetninger:

Inkludering forutsetter objektivt:

- ✓ Miljø som verdsetter mangfold
- ✓ Tilpasset læringsmiljø
- ✓ Reell mulighet til å delta

Opplæringen skal derfor subjektivt:

- Gi opplevelse av sosial tilhørighet og ikke at man er «inkludert»
- Være tilpasset den enkeltes behov og forutsetninger
- Gi mulighet til menneskelig og faglig utvikling

CRPD artikkel 24 Utdanning, paragraf 2:

- Partene skal sikre tilgang, rimelig tilrettelegging, støtte til utdanning og individuelle støttetiltak. Funksjonsnedsette barn skal ha tilgang til gratis obligatorisk grunnskoleundervisning og videregående opplæring

CRPD artikkel 24 Utdanning, paragraf 3:

- Mennesker med funksjonsnedsettelse sikres mulighet til å lære praktiske og sosiale ferdigheter, så de kan delta fullt ut i undervisningen og i samfunnet

CRPD artikkel 24, paragraf 4:

«Med sikte på å bidra til å virkeliggjøre denne rettighet skal partene treffe **hensiktsmessige tiltak** for å ansette **lærere som kan tegnspråk og/eller punktskrift**, herunder **lærere med nedsatt funksjonsevne**, og å **lære opp** fagfolk og personale som arbeider på **alle nivåer** i utdanningssystemet. Opplæringen skal omfatte **bevisstgjøring** om funksjonshemming og bruk av hensiktsmessige **alternative og supplerende kommunikasjonsformer, -midler og -formater**, samt **undervisningsmetoder og undervisningsmateriell** som er til hjelp for mennesker med nedsatt funksjonsevne.»

(Mine uthevinger.)

Plikter til samarbeid, samordning og barnekoordinator (fra 01.08.23)

Statsforvalteren i Oslo og Viken

Formålet med økt samarbeid mellom velferdstjenestene

Prop. 100 L (2020–2021)

Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak)

Endringer i velferdstjenestelovgivningen
(samarbeid, samordning og
barnekoordinator)

«Formålet med endringene er å **styrke oppfølgingen av utsatte barn og unge og deres familier** gjennom økt samarbeid mellom velferdstjenestene.»

 Helsedirektoratet

Samarbeid om tjenester til barn, unge og deres familier

Nasjonal veileder

Først publisert: 15. september 2022
Sist faglig oppdatert: 11. april 2023

Veilederen er utarbeidet av Arbeids- og velferdsdirektoratet, Utdanningsdirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Helsedirektoratet.

Endringer i 14 velferdslover:

- ✓ Lov 3. juni 1983 nr. 54 om tannhelsetjenesten (tannhelsetjenesteloven)
- ✓ Lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven)
- ✓ Lov 19. juni 1997 nr. 62 om familievernkontorer (familievernkontorloven)
- ✓ Lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den videregående opplæringen (opplæringsloven)
- ✓ Lov 2. juli 1999 nr. 61 om spesialisthelsetjenesten mm (spesialisthelsetjenesteloven)
- ✓ Lov 2. juli 1999 nr. 62 om etablering og gjennomføring av psykisk helsevern (psykiskhelsevernloven)
- ✓ Lov 2. juli 1999 nr. 63 om pasient- og brukerrettigheter (pasient- og brukerrettighetsloven)
- ✓ Lov 4. juli 2003 nr. 84 om frittstående skoler (friskoleloven)
- ✓ Lov 17. juni 2005 nr. 64 om barnehager (barnehageloven)
- ✓ Lov 16. juni 2006 nr. 20 om arbeids- og velferdsforvaltningen (Nav-loven)
- ✓ Lov 19. juni 2009 nr. 44 om kommunale krisesentertilbud (krisesenterloven)
- ✓ Lov 18. desember 2009 nr. 131 om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen (sosialtjenesteloven)
- ✓ Lov 24. juni 2011 nr. 30 om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. (helse- og omsorgstjenesteloven)
- ✓ Lov 6. november 2020 nr. 127 om integrering gjennom opplæring, utdanning og arbeid (integreringsloven)

Samarbeid på systemnivå

Kommunal samordningsplikt

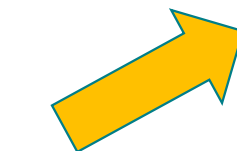
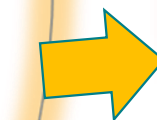
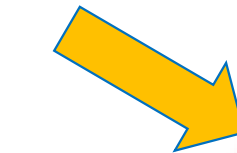
Samarbeidsavtaler

Samarbeid

Samarbeid på individnivå

Rett til barnekoordinator

Rett til individuell plan

For at

Barn og unge med behov for sammensatt tjenestetilbud og deres familier, skal få styrket oppfølging

- Og, 😊 at

Barn har rett til å bli hørt og barnets beste skal være et grunnleggende hensyn

Om pliktene til samarbeid og samordning

- tannhelsetjenesteloven § 1-4
- barneverntjenesteloven § 3-2
- familievernkontorloven § 1a
- opplæringsloven § 15-8 og 4A-14
- spesialisthelsetjenesteloven § 2-1e
- friskoleloven § 3-6 a
- barnehageloven § 2 b
- NAV-loven § 15 a
- krisesenterloven § 4
- sosialtjenesteloven § 13
- helse- og omsorgstjenesteloven § 3-4
- integreringsloven § 50

- ❖ Plikt til samarbeid og samordning
- ❖ Gir ikke individuell rettighet
- ❖ Følges opp gjennom tilsyn

1. Samarbeid på systemnivå

- **Organisering for samarbeid**, utover oppfølging av det enkelte barnet/enkeltindivider, for å **ivareta egne og andre tjenesters oppgaver**

Eks. opplæringsloven § 15-8, tredje ledd:
«Skolen, skolefritidsordninga og pedagogisk-psykologisk teneste skal, i tillegg til å følgje opp einskilde elevar, **samarbeide med andre tenesteytarar** slik at skolen, skolefritidsordninga, den pedagogisk-psykologiske tenesta og dei andre tenesteytarane kan vareta sine oppgåver etter lov og forskrift.»

(Mine uthevinger.)

Eks. Barnehageloven § 2b - nesten likelydende

2. Samordningsplikten

- **Kommunen skal sørge for at den enkelte tjenestemottaker får et samordnet tjenestetilbud, når det er behov for et helhetlig og samordnet tjenestetilbud**

Eks. Opplæringsloven § 15-8, andre ledd:
«Kommunen skal **samordne tenestetilbudet** etter første ledd. Ved behov skal kommunen bestemme kva for ein kommunal tenesteytar som skal **vareta samordninga**. Dersom det er oppnemnt **barnekoordinator** etter helse- og omsorgstjenesteloven § 7-2 a, skal koordinatoren sørge for samordning av tenestetilbudet.» (Mine uthevinger.)

Barnehageloven § 2 b, andre ledd har «samme» bestemmelse

3. Samarbeidsavtaler

- Kommunen og det regionale helseforetak **skal inngå samarbeids-avtale om barn og unge** med sammensatte vansker og lidelser

Helse- og omsorgstjenesteloven § 6-1. *Plikt til å inngå samarbeidsavtaler*

«*Kommunestyret selv skal inngå samarbeidsavtale med det regionale helseforetaket i helseregionen eller med helseforetak som det regionale helseforetaket bestemmer. Kommunen kan inngå avtale alene eller sammen med andre kommuner.*

Samarbeidet skal ha som *målsetting å bidra til at pasienter og brukere mottar et helhetlig tilbud om helse- og omsorgstjenester.*

Pasient- og brukererfaringer skal inngå i vurderingsgrunnlaget ved utarbeidelsen av avtalen. Pasient- og brukerorganisasjoner skal medvirke i forbindelse med utarbeidelse av avtalene.»

Helse- og omsorgstjenesteloven § 6-2. *Krav til avtalens innhold, første ledd, punkt 13:*

«Avtalen skal som minimum omfatte:13. samarbeid om ytelse av helse- og omsorgstjenester til *barn og unge med sammensatte vansker og lidelser*, og som derfor mottar tjenester fra begge forvaltningsnivåene» (Mine uthevninger.)

4. Samarbeid på individnivå

- Plikt til samarbeid med andre tjenesteytere i oppfølgingen av barn og elever, som mottar tjenester fra flere tjenesteytere

Eks. barnehageloven § 2 b, første ledd, 1. punktum:

«Barnehagen og pedagogisk-psykologisk tjeneste skal samarbeide med andre tjenesteytere dersom samarbeid er nødvendig for å gi barnet et helhetlig og samordnet tjenestetilbud...»

Eks. opplæringsloven § 15-8, første ledd, 1. punktum:

«Skolen, skolefritidsordninga og pedagogisk-psykologisk teneste **skal samarbeide** med andre tenesteytarar dersom samarbeid er **nødvendig** for å gi eleven eit **heilskapleg og samordna** tenestetilbod...»

5. Barnekoordinator

Plikt: helse- og omsorgstjenesteloven § 7-2 a

Rett: pasient- og brukerrettighetsloven § 2-5 c,
første ledd

Endringer i andre lover, som gir plikt til å samarbeide med barnekoordinatoren:

- tannhelsetjenesteloven § 1-4a
- barnevernloven § 3-2, andre ledd, 2. punktum
- familievernkantorloven § 1 a, andre ledd, 2. punktum
- opplæringsloven, § 4A-14, andre ledd, 2. punktum og § 15-8 andre ledd, 2. pkt.
- spesialisthelsetjenesteloven § 2-1 e, første ledd og § 2-5 a andre ledd
- friskoleloven § 3-6a, andre ledd, andre punktum
- barnehageloven § 2 b andre ledd, andre punktum
- krisesenterloven § 4, andre ledd, andre punktum
- sosialtjenesteloven § 13, tredje ledd, andre punktum
- Integreringsloven § 50, andre ledd andre punktum

- ❖ Barnekoordinator skal koordinere familiens, barnets og ungdommens tjenestebehov, der koordineringen har en sammenheng med:
 - ✓ barnets eller ungdommens helsetilstand
 - ✓ behov for koordinerte tjenester,
 - ✓ inkludert merbelastninger i familien, som følge av barnets eller ungdommens situasjon

Barnekoordinatorens «sørge for»-ansvar:

Helse- og omsorgstjenesteloven § 7-2 a, andre ledd:

Barnekoordinatoren skal *sørge for*

- Koordinering
- Ha oversikt over og bidra aktivt til oppfølging og tilrettelegging for familien og barnet i form av tilbud om eller ytelse av tjenester
- At familien og barnet får nødvendig informasjon og helhetlig veiledning om tjenestetilbudet og relevante organisasjoner
- Fremdrift i arbeidet med individuell plan

Eks. opplæringsloven, § 15-8 andre ledd, 2. punktum (nynorsk) og barnehageloven § 2b andre ledd, 2. punktum:

«**Dersom det er oppnevnt barnekoordinator** etter helse- og omsorgstjenesteloven § 7-2 a, skal **koordinatoren** sørge for samordning av tjenestetilbudet»

6. Individuell plan

- Endringer i følgende lover og ny forskrift

- tannhelsetjenesteloven
- barneverntjenester
- familievernkontorloven
- opplæringsloven
- spesialisthelsetjenesteloven
- psykisk helsevernloven
- pasient- og brukerrettighetsloven
- friskoleloven
- barnehageloven
- Nav-loven
- Krisesenterloven
- sosialtjenesteloven
- helse- og omsorgstjenesteloven
- integreringsloven

- Individuell plan skal sikre et system, slik at tjenestene gjennomføres slik at de tilsammen gir et helhetlig tilbud for brukeren

➤ Forskrift om individuell plan: FOR-2020-06-22-1110

Individuell plan – rett og plikt

Rett til individuell plan:

- Pasient- og brukerrettighetsloven § 2-5

Plikt til å opprette individuell plan:

- Barnevernloven § 3-2 a
- NAV-loven § 15
- Sosialtjenesteloven §§ 28 og 33
- Psykisk helsevernloven § 4-1
- Spesialisthelsetjenesteloven § 2-5
- Helse- og omsorgstjenesteloven § 7-1

Individuell plan – medvirkningsplikt

Plikt til å **medvirke** til/om individuell plan:

- **Friskoleloven § 3-6 a**
- **Barnehageloven § 2 b**
- Krisesenterloven § 4 tredje ledd
- Integreringsloven § 50
- **Opplæringsloven § 15-8:**
«Dersom eleven har individuell plan etter anna lov og forskrift, skal skolen, skolefritidsordninga og pedagogisk-psykologisk teneste delta i samarbeid om utarbeiding og oppfølging av tiltak og mål i den individuelle planen»

- når det er nødvendig for å ivareta tjenestemottakers behov
- Skal delta i utarbeidelsen og oppfølgingen av tiltak og mål i den individuelle planen

“It always seems impossible until it's done.”

- Nelson Mandela

Lynn Kristin Wandaas
Seniorrådgiver/jurist
lykwa@statsforvalteren.no

**Bufdir produserer
webinarer om CPRD**

- Se dem her:

<https://www.bufdir.no/likestilling/crpd-webinarer/>

Statsforvalteren i Oslo og Viken
Statsforvalteren i Oslo og Viken